

۱۵۱۳۳۲۴
۱۴۰۳/۱۱/۱۸

دائرة المعارف گياه درماني ايران

تأليف

احمد حاجي شريفی (عطار اصفهانی)

www.ketab.ir

انتشارات حافظ نوین

سرشناسه: احمد حاجی شریفی (عطار اصفهانی)
 عنوان و بدید آور: دائرة المعارف گیاه درمانی ایران / احمد حاجی شریفی (عطار اصفهانی)
 مشخصات نشر: تهران: حافظ نوین، ۱۳۸۶
 مشخصات ظاهری: ۱۰۸۰ ص.
 شابک: ISBN 978 - 964 - 8264 - 69 - 2
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: گیاه درمانی -- دائرة المعارف ها.
 موضوع: بیماری ها -- دائرة المعارف ها.
 رده بندی کنگره: ۲ ۱۳۸۷ - ۹ گک / RM ۶۶۶
 رده بندی دیویی: ۶۱۵ / ۳۲۱
 شماره کتابخانه ملی: ۱۳۲۶۶۵۸

دائرة المعارف گیاه درمانی ایران
 تألیف: احمد حاجی شریفی (عطار اصفهانی)
 ناشر

www.ketab.ir

انتشارات حافظ نوین
 نوبت چاپ و تاریخ: مجدم - ۱۴۰۲
 حروفچینی و صفحه آرایی: زهرا مجاور
 تیراژ: ۱۳۰۰ نسخه
 لیتوگرافی
 دنیای تجسم تصویر
 چاپ و صحافی: حبیب
 برنامه ریزی، تدوین و نظارت فنی
 محمدرضا یزدی زاده

قیمت: ۵۰۰/۰۰۰ تومان

انتشارات حافظ نوین: تهران، بازار بین الحرمین، کوچه مسجد جامع، نبش پاساژ کاشفی

تلفاکس: ۵۵۱۶۰۰۵۵ - ۸

مرکز پخش: انتشارات لوح دانش: خ انقلاب، خ ۱۲ فروردین، خ وحید نظری، پ ۲۵۶

تلفاکس: ۶۶۹۷۲۵۸۱ - ۳

ISBN 978 - 964 - 8264 - 69 - 2

شابک ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۸۲۶۴ - ۶۹ - ۲

فهرست

گفتار مآلف..... ۱۷	ر شک و شیش سر..... ۴۸	سکته‌ی مغزی..... ۶۶
پیش‌گفتار..... ۱۹	قارچ‌های کچلی..... ۴۹	علایم و عوامل اصلی سکته‌ی مغزی... ۶۷
در مورد مو..... ۲۱	کچلی سر..... ۵۰	تشخیص و پیش‌گیری در سکته‌ی مغزی ۶۸
سخنی در مورد مو..... ۲۲	کچلی سر در کودکان..... ۵۰	سکته‌ی مغزی در کودکان..... ۶۹
اصول علمی مو..... ۲۲	طاسی..... ۵۲	مرگ مغزی..... ۷۲
دوران حیات مو..... ۲۲	پیوند مو..... ۵۲	در مرگ مغزی چه کاری باید کرد؟..... ۷۲
مشخصات مو..... ۲۳	مو درآوردن افراد کوسه..... ۵۲	وضعیت نباتی..... ۷۳
قابلیت‌های مو..... ۲۳	روپاندن مو در ابرو..... ۵۲	غده‌های درون ریز..... ۷۳
شکل طبیعی و ساختمان مو (نژاد مو)..... ۲۴	پریش کردن ریش و سبیل..... ۵۳	غدد مترشحه‌ی داخلی..... ۷۳
ساختمان شیمیایی مو..... ۲۵	تقویت پوست سر..... ۵۳	ساختمان مغز..... ۸۱
عوامل مهم رشد مو..... ۲۶	چربی پوست سر..... ۵۳	عملیات مغز..... ۸۱
دستورات گیاه دارویی برای مو..... ۲۶	کورک‌های سر..... ۵۴	حس‌های سوپر سوماتیک..... ۸۳
ریزش مو..... ۲۷	بیماری چیست؟..... ۵۴	ظرفیت مغز..... ۸۴
بهبود وضعیت موها..... ۳۳	تعادل محیط داخلی بدن..... ۵۵	جایگاه خاطرات..... ۸۵
رنگ کردن موها..... ۳۵	در..... ۵۵	تقویت مغز..... ۸۶
پرمویی در صورت و بدن خانم‌ها..... ۳۶	در..... ۵۶	فراموشی..... ۸۶
بررسی علت واقعی پرمویی در خانم‌ها..... ۳۸	علایم و عوامل اصلی سکته‌ی مغزی..... ۵۷	رطوبات اطراف مغز..... ۸۷
علائم افزایش هورمون مردانه در خانم‌ها..... ۳۸	نحوه‌ی درمان سکته‌ی مغزی..... ۵۷	اختلال در فکر..... ۸۷
جلوگیری از رویش مو در نقاطی از بدن..... ۳۹	فلج صورت..... ۵۸	حافظه..... ۸۹
ریزش ناگهانی قسمتی از موها..... ۴۰	علل ایجاد فلج صورت..... ۵۸	انواع حافظه..... ۹۰
آلوپسی یا ریزش مو..... ۴۰	تیک دردناک و درمان آن..... ۵۹	فراموشی چیست؟..... ۹۰
درمان بیماری چیست؟..... ۴۱	مقاومت بدن در مقابل عفونت‌ها..... ۶۰	بیماری و کهولت سن..... ۹۲
موخوره..... ۴۲	تشکیل عفونت و تأثیر داروهای گیاهی..... ۶۱	حافظه و سن..... ۹۲
نرم کردن مو..... ۴۳	مغز..... ۶۲	ارزیابی حافظه..... ۹۳
خارش سر..... ۴۳	سرطان مغز..... ۶۴	اضطراب..... ۹۴
قارچ پوست سر..... ۴۴	علائم و نشانه‌ها..... ۶۵	علل اختلالات اضطرابی..... ۹۴
شوره‌ی سر..... ۴۵	تشخیص و درمان..... ۶۶	استرس..... ۹۶
بیماری‌هایی که باعث شوره سر می‌شوند..... ۴۶	پاره شدن رگ‌های مغزی..... ۶۶	بیماری‌های ناشی از استرس..... ۹۷

۱۶۸..... زکام.	۱۲۱..... عشق.	۹۷..... تمرین رهایی از استرس.
۱۶۸..... زکام یا گریپ.	۱۲۲..... هذیان گفتن	۹۸..... افسردگی
۱۷۵..... سینوزیت	۱۲۲..... کابوس	۹۹..... اقسام افسردگی
۱۷۶..... ایجاد عطسه برای تسکین سردرد کهنه	۱۲۲..... کابوس در مزاج‌های مختلف	۹۹..... علل بروز افسردگی و علائم آن
۱۷۶..... ضد عطسه زیاد.	۱۲۲..... امراض روحی.	۱۰۱..... نحوه‌ی درمان افسردگی
۱۷۷..... عطسه‌ی زیاد کودک.	۱۲۳..... خستگی روحی.	۱۰۱..... کند ذهنی
۱۷۷..... سرگیجه	۱۲۴..... امراض روانی	۱۰۲..... زیاد شدن فهم
۱۸۰..... چشم در علم پزشکی	۱۲۴..... امراض مغزی	۱۰۲..... بیماری آلزایمر
۱۸۱..... تعریف دید چشم	۱۲۴..... تقویت مخ	۱۰۳..... نحوه‌ی درمان آلزایمر
۱۸۲..... آزمایش دید.	۱۲۴..... سرسام.	۱۰۳..... مالیخولیا
۱۸۴..... بیماری‌های چشم.	۱۲۵..... صرع یا غش	۱۰۸..... جنون
۱۸۴..... تنبلی چشم	۱۲۸..... صرع در مزاج‌های مختلف	۱۰۸..... جنون مانیا.
۱۸۵..... علت تنبلی چشم	۱۲۸..... مغز و تقویت قوای آن	۱۰۹..... سندرم منی‌یر (منییر)
۱۸۵..... پیش‌گیری و درمان تنبلی چشم	۱۳۱..... عصبانیت	۱۰۹..... صرع
۱۸۶..... خشکی چشم	۱۳۲..... هرس و وحشت	۱۱۰..... حملات پارسیل
۱۸۷..... علائم و نشانه‌های خشکی چشم‌ها.	۱۳۲..... وحشت شبانه	۱۱۰..... حملات ژنرالیزه
۱۸۸..... حساسیت به نور	۱۳۲..... غم و غمگینی	۱۱۲..... علت بروز حملات صرعی
۱۸۸..... استحال‌ه‌ی ماکولا.	۱۳۳..... بی‌قیدی	۱۱۳..... علل ایجاد صرع
۱۸۹..... رتینیت پیگمنتوزا.	۱۳۳..... حسادت	۱۱۳..... نحوه‌ی تشخیص و درمان صرع
۱۸۹..... التهاب عصب بینایی	۱۳۴..... کینه	۱۱۴..... نحوه‌ی برخورد با تشنج‌ها.
۱۹۰..... بیماری‌های چشمی	۱۳۴..... وسواس	۱۱۵..... درمان طولانی مدت
۱۹۱..... کوررنگی	۱۳۴..... سکت‌ه‌ی مغزی	۱۱۵..... مصرف الکل و کم‌خوابی
۱۹۱..... دوربینی	۱۳۵..... لرزش بدن یا رعشه	۱۱۶..... استرس و فشار عصبی
۱۹۲..... نزدیک‌بینی	۱۳۶..... تشنج	۱۱۶..... تب و بالا رفتن درجه حرارت
۱۹۳..... دوربینی	۱۳۹..... فلج یا استرخاء.	۱۱۶..... حساسیت به نور
۱۹۴..... آستیگماتیسم	۱۴۰..... نشاط‌آور.	۱۱۷..... لقوه
۱۹۵..... پیرچشمی	۱۴۰..... آرام‌بخش	۱۱۷..... تشنج‌های تبادار
۱۹۵..... تقویت بینایی	۱۴۰..... سردرد و انواع آن	۱۱۸..... حاملگی و صرع
۱۹۶..... رفع کم‌نوری چشم	۱۴۳..... ضربه به سر	۱۱۸..... تیک یا پرش موضعی
۱۹۶..... قرمزی یا خستگی چشم	۱۴۷..... سردرد ناشی از اختلاط اربعه	۱۱۹..... تشنج در مزاج‌های مختلف
۱۹۷..... حساسیت چشم به نور یا سفیدی	۱۴۹..... سردردهای خارج از مجمله	۱۲۰..... حلق
۱۹۷..... آسیب چشم از برق‌گرفتگی یا برف	۱۵۴..... سینوزیت	۱۲۰..... روان‌پریشی
۱۹۷..... ضد عفونی کردن چشم	۱۶۰..... سردرد میگرن	۱۲۰..... باز کردن مغز
۱۹۷..... قرمز شدن تخم چشم	۱۶۶..... سردرد به علل مختلف	۱۲۱..... زیاد بودن گوشت در مغز
۱۹۷..... خارش چشم	۱۶۷..... درد و سنگینی در پيشانی	۱۲۱..... پاره شدگی شریان مغز
۱۹۸..... درد چشم	۱۶۷..... حساسیت فصلی	۱۲۱..... خوشحالی و شادابی

۲۳۰.....	انتروپیون.....	۲۱۴.....	تراخم چشم.....	۲۰۰.....	تورم پلک چشم.....
۲۳۱.....	ریزش مژه‌ها.....	۲۱۵.....	نشانه‌های بیماری تراخم.....	۲۰۰.....	نرم کردن قرنیه چشم.....
۲۳۱.....	جوش پلک (گل مژه).....	۲۱۵.....	پیش‌گیری از آبله و حصبه در چشم.....	۲۰۱.....	التهاب نقطه‌ای در سطح قرنیه.....
۲۳۲.....	رشد مژه و ابرو.....	۲۱۵.....	فرو رفتگی جسم داخل چشم.....	۲۰۲.....	تورم و تاول در قرنیه.....
۲۳۲.....	برطرف کردن موی اضافی پلک چشم.....	۲۱۶.....	ریزش آب از چشم.....	۲۰۳.....	زخم در قرنیه.....
۲۳۲.....	پُر کردن مژه.....	۲۱۷.....	آبریزش چشم کودکان.....	۲۰۳.....	نشانه‌های زخم در قرنیه.....
۲۳۲.....	خواب.....	۲۱۷.....	آب مروارید در چشم.....	۲۰۳.....	قرنیه‌ی قوزی.....
۲۳۶.....	سنگین کردن خواب.....	۲۱۸.....	بیماری آب مروارید.....	۲۰۴.....	کم سویی چشم در روز.....
۲۳۷.....	وقفه‌ی تنفسی در خواب.....	۲۱۹.....	جلوگیری از بیماری آب مروارید.....	۲۰۴.....	سنگینی چشم.....
۲۳۸.....	خواب وحشتناک دیدن.....	۲۱۹.....	درمان بیماری آب مروارید.....	۲۰۴.....	درمان تاریک شدگی چشم.....
۲۳۸.....	میل شدید به خواب (نارکولپسی).....	۲۱۹.....	آب سیاه در چشم.....	۲۰۴.....	خروج اشیاء ریز داخل چشم.....
۲۳۹.....	خُر و بُف کردن.....	۲۲۲.....	برش عنبیه با لیزر.....	۲۰۴.....	تصور شیء ریزی در چشم.....
۲۴۰.....	گوش و ساختمان آن.....	۲۲۲.....	آب سیاه مزمن.....	۲۰۴.....	پرده‌ای جلوی چشم.....
۲۴۱.....	حفظ سلامت گوش.....	۲۲۳.....	چگونگی تشخیص و راه درمان.....	۲۰۴.....	پرده‌ای سفید روی چشم.....
۲۴۱.....	خارش گوش.....	۲۲۳.....	گریه.....	۲۰۵.....	مگسک چشم.....
۲۴۱.....	رفتن آب در گوش.....	۲۲۴.....	اشک چشم.....	۲۰۵.....	شب‌کوری.....
۲۴۲.....	صدا کردن گوش.....	۲۲۵.....	بیماری کودکان.....	۲۰۶.....	کوری.....
۲۴۳.....	ضربه خوردگی گوش.....	۲۲۵.....	اشک‌آور.....	۲۰۶.....	درمان زردی چشم.....
۲۴۳.....	مالیجی یا ورم بناگوش.....	۲۲۵.....	خارش پلک چشم.....	۲۰۶.....	درمان ورم چشم.....
۲۴۴.....	اریون (ورم بناگوش).....	۲۲۶.....	سوزش مژه‌ی چشم.....	۲۰۷.....	ورم حاد چشم.....
۲۴۴.....	دمل داخل گوش.....	۲۲۶.....	چسبندگی پلک چشم.....	۲۰۷.....	التهاب ملتحمه.....
۲۴۵.....	غده‌ی داخل گوش.....	۲۲۶.....	پرش پلک.....	۲۰۹.....	خون‌ریزی زیر ملتحمه.....
۲۴۵.....	نژله‌ی گوش.....	۲۲۶.....	قرمزی پلک چشم.....	۲۰۹.....	خراش قرنیه.....
۲۴۵.....	عفونت داخل گوش.....	۲۲۶.....	زخم گوشه‌ی چشم.....	۲۰۹.....	تیرگی قرنیه‌ی چشم.....
۲۴۵.....	جراحت گوش کودکان.....	۲۲۶.....	ورم پلک چشم.....	۲۰۹.....	زخم قرنیه.....
۲۴۶.....	گوش دارای عفونت زیاد.....	۲۲۶.....	ورم عفونی پلک چشم.....	۲۱۰.....	التهاب بيوه.....
۲۴۶.....	عفونت خشک داخل گوش (بوشن).....	۲۲۷.....	ورم ملتحمه.....	۲۱۰.....	ورم چشم از گرمی و حرارت.....
۲۴۶.....	عفونت گوش مزمن.....	۲۲۷.....	بف‌کردگی زیر چشم.....	۲۱۱.....	ورم ناشی از چرکی چشم.....
۲۴۶.....	ورم پرده‌ی گوش اطفال.....	۲۲۷.....	کلفت شدگی پلک چشم.....	۲۱۱.....	التهاب کیسه‌ی اشکی چشم.....
۲۴۶.....	زخم کهنه‌ی داخل گوش.....	۲۲۷.....	کیودشدگی زیر چشم.....	۲۱۱.....	بیرون‌زدگی چشم.....
۲۴۶.....	سندرم منیر.....	۲۲۷.....	کیودشدگی حلقه‌ی دور چشم.....	۲۱۲.....	برآمدگی غیرطبیعی چشم از حدقه.....
۲۴۷.....	گوش درد.....	۲۲۷.....	تومور یا غده بر پلک چشم.....	۲۱۲.....	جوش چشم.....
۲۴۹.....	کم‌شنوایی یا سنگینی گوش.....	۲۲۸.....	التهاب پلک چشم.....	۲۱۲.....	لک سفید چشم.....
۲۵۰.....	پارگی پرده‌ی گوش.....	۲۲۸.....	شالازیون.....	۲۱۳.....	لکه‌های شناور در چشم.....
۲۵۰.....	کری مادرزادی.....	۲۲۸.....	پایین افتادگی پلک بالای چشم.....	۲۱۴.....	درمان طرفه.....
۲۵۰.....	بینی.....	۲۲۹.....	برگشتگی لبه‌ی پلک چشم.....	۲۱۴.....	ناخنه‌ی چشم.....

۲۹۰.....	مشکلات مربوط به لته	۲۷۱.....	جوش های سقف دهان	۲۵۱.....	خارش نوک بینی
۲۹۱.....	درد لته	۲۷۱.....	تاول یا سوختگی دهان	۲۵۱.....	بزرگی کرته های بینی
۲۹۲.....	ورم یا التهاب لته ها	۲۷۱.....	سوزش دهان	۲۵۱.....	بدبویی بینی
۲۹۴.....	آبسه ی لته	۲۷۲.....	زخم های دهان	۲۵۱.....	باد دماغ شدگی اطفال
۲۹۴.....	پیلوی عفونی لته	۲۷۲.....	ورم و جراحات مخاط دهان	۲۵۲.....	پاروسمی
۲۹۵.....	پیوره	۲۷۲.....	زخم های فرو رنده ی دهان	۲۵۲.....	آنوسمی
۲۹۷.....	زخم لته	۲۷۳.....	جویدن لب یا زبان	۲۵۲.....	ضعف بویایی
۲۹۷.....	خون ریزی لته	۲۷۳.....	گل خوردن کودکان	۲۵۳.....	پیش گیری از سرماخوردگی بینی
۲۹۸.....	حلق و مری	۲۷۳.....	جابه جا شدگی فک	۲۵۳.....	آبریزش بینی
۲۹۸.....	نای یا خرخره	۲۷۴.....	لکنت زبان	۲۵۳.....	خون ریزی از بینی
۲۹۸.....	صوت و صدا	۲۷۵.....	ثقل زبان	۲۵۵.....	جوش یا زخم داخل بینی
۲۹۹.....	بلع و اقسام آن	۲۷۵.....	ورم زبان	۲۵۶.....	عفونت بینی
۲۹۹.....	حنجره و طناب های صوتی	۲۷۶.....	سنگینی زبان	۲۵۶.....	دمل داخل بینی
۲۹۹.....	خمیازه	۲۷۶.....	لک زبان	۲۵۶.....	دمل چرکی بینی
۳۰۰.....	عطسه	۲۷۶.....	هورات زبان	۲۵۶.....	غده ی داخل بینی
۳۰۰.....	درد گردن	۲۷۶.....	ورم زبان کوچک	۲۵۶.....	پولیپ بینی
۳۰۱.....	گرفتگی صدا	۲۷۷.....	سوزش زبان	۲۵۷.....	انحراف تیغه ی بینی
۳۰۳.....	کلفت شدگی صدا	۲۷۷.....	زخم زبان	۲۵۸.....	خشکی لب ها
۳۰۴.....	خفگی و علل آن	۲۷۷.....	قارچ زبان	۲۵۸.....	ترک یا قارچ لب ها
۳۰۵.....	نفس مصنوعی	۲۷۷.....	شقاق زبان	۲۵۸.....	چاک گوشه ی لب
۳۰۵.....	خارش گلو	۲۸۰.....	مراقبت از دندان ها و لته ها	۲۵۸.....	تبخال
۳۰۵.....	نرم کردن گلو	۲۸۰.....	زود درآمدن دندان کودکان	۲۶۰.....	دهان و دندان
۳۰۶.....	سوزش مری	۲۸۱.....	شستشوی دندان ها	۲۶۰.....	نفس بدبو
۳۰۶.....	خارج کردن شیئی از گلو	۲۸۱.....	سفید کردن دندان ها	۲۶۱.....	بوی بد نفس و درمان آن
۳۰۶.....	زالو یا کرم داخل گلو	۲۸۲.....	رفع زردی دندان ها	۲۶۲.....	دهان بدبو
۳۰۶.....	گلو درد	۲۸۲.....	رفع سیاهی دندان ها	۲۶۶.....	ضد عفونی کردن دهان
۳۰۷.....	ورم گلو	۲۸۲.....	سیاهی دندان ها از سیگار	۲۶۷.....	خوش بو کردن دهان
۳۰۷.....	التهاب حنجره (لارنژیت)	۲۸۲.....	تغییر رنگ دندان ها	۲۶۷.....	خشکی دهان
۳۰۸.....	سرطان حنجره	۲۸۳.....	کُند بودن دندان ها	۲۶۷.....	زیاد کردن آب دهان
۳۰۹.....	زخم گلو	۲۸۳.....	لق شدن دندان ها	۲۶۸.....	ضد کف کردن دهان
۳۱۰.....	خون ریزی گلو	۲۸۳.....	شکستگی دندان	۲۶۸.....	تلخی دهان
۳۱۰.....	ورم لوزه	۲۸۴.....	محکم تر کردن دندان ها	۲۶۹.....	حرارت دهان
۳۱۲.....	ورم برده ی حلق	۲۸۴.....	دندان های نامرتب	۲۶۹.....	برفک دهان
۳۱۲.....	اوریون	۲۸۵.....	پیش گیری از پوسیدگی دندان	۲۶۹.....	برفک دهان اطفال (تراوش)
۳۱۳.....	آترین	۲۸۶.....	پوسیدگی دندان	۲۷۰.....	جوش های دهان
۳۱۴.....	دیفتری یا خناق	۲۸۶.....	درد دندان	۲۷۰.....	جوش های دهان از سفلیس

۳۸۸..... تقویت ریه.....	۳۴۵..... ریه.....	۳۱۷..... خنازیر.....
۳۸۸..... ضد عفونی کردن ریه.....	۳۴۵..... آمفیزم چیست؟.....	۳۱۸..... خروسک.....
۳۸۸..... عفونت ریه.....	۳۴۵..... مشکلات ریه.....	۳۱۹..... غده‌ی تیروئید.....
۳۸۹..... ورم ریه.....	۳۴۹..... سارس.....	۳۲۰..... بزرگ شدگی تیروئید (گواتر).....
۳۸۹..... درد ریه.....	۳۵۱..... بیماری‌های شغلی ریوی.....	۳۲۱..... کم‌کاری تیروئید.....
۳۸۹..... نزله‌های ریوی.....	۳۵۳..... سیلیکوز.....	۳۲۳..... پرکاری تیروئید.....
۳۸۹..... قصب‌الریه.....	۳۵۴..... بیماری‌های مرتبط با آریست.....	۳۲۵..... سرطان تیروئید.....
۳۸۹..... زخم ریه.....	۳۵۵..... التهاب کیسه‌های هوایی در اثر آلرژی.....	۳۲۷..... غده‌ی پاراتیروئید.....
۳۹۰..... ذات‌الریه.....	۳۵۶..... آمبولی ریوی.....	۳۲۷..... خفقان.....
۳۹۳..... سل ریه و علائم آن.....	۳۵۸..... افزایش فشار خون ریوی.....	۳۲۹..... پستان.....
۳۹۵..... علائم اولیه بیماری سل.....	۳۵۹..... سندرم زجر تنفسی حاد.....	۳۳۰..... سفت شدن پستان.....
۳۹۶..... تشخیص سل ریوی.....	۳۶۰..... دستگاه تنفس.....	۳۳۰..... کوچک نگه داشتن پستان.....
۳۹۷..... سرطان ریه.....	۳۶۰..... سرفه.....	۳۳۰..... کوچک کردن پستان.....
۴۰۰..... ساختمان قلب و کارکرد آن.....	۳۶۳..... تسکین انواع سرفه.....	۳۳۰..... ورم پستان.....
۴۰۱..... تغذیه برای سلامتی قلب و عروق.....	۳۶۷..... سیاه سرفه.....	۳۴۱..... انواع درد پستان.....
۴۰۲..... علائم بیماری قلبی.....	۳۷۰..... ماه سرفه بعد از سه ماه.....	۳۴۱..... توده‌های پستان.....
۴۰۵..... بیماری قلبی و امور زناشویی.....	۳۷۰..... ماه سرفه.....	۳۴۲..... فیبروآدنوم.....
۴۰۶..... حفظ و نگهداری قلب.....	۳۷۱..... اخلاط متعفن.....	۳۴۳..... کیست‌های پستان.....
۴۰۶..... مفرح قلب.....	۳۷۱..... اخلاط خون‌آلود.....	۳۴۳..... گلوله‌ی سر پستان.....
۴۰۶..... مفرح گرم قلب.....	۳۷۱..... خون‌ریزی ریوی.....	۳۴۳..... شقاق سر پستان.....
۴۰۶..... مفرح خنک قلب.....	۳۷۳..... ضد عفونی کردن دستگاه تنفس.....	۳۴۴..... قارچ پستان.....
۴۰۶..... تقویت قلب.....	۳۷۳..... پاک کردن سینه.....	۳۴۴..... ترک پستان.....
۴۰۸..... ضعف قلب.....	۳۷۳..... نرم کردن سینه.....	۳۴۴..... عفونت پستان.....
۴۰۹..... فعال تر کردن قلب.....	۳۷۳..... صاف کردن سینه.....	۳۴۶..... سرطان پستان.....
۴۰۹..... تنظیم ضربان قلب.....	۳۷۳..... سوزش سینه.....	۳۴۱..... گرفتگی مجرای شیر.....
۴۰۹..... درمان بیماری‌های قلبی.....	۳۷۴..... درد مجرای تنفسی.....	۳۴۱..... بندآمدگی شیر.....
۴۰۹..... نارسایی قلب.....	۳۷۴..... سینه درد.....	۳۴۱..... کم کردن شیر.....
۴۱۰..... تند شدن ضربان قلب.....	۳۷۴..... سینه درد کهنه‌ی کودکان.....	۳۴۲..... رفع غلظت شیر.....
۴۱۰..... کند شدن ضربان قلب.....	۳۷۴..... سینه درد کهنه و مزمن.....	۳۴۲..... علت کم شدن شیر.....
۴۱۱..... بی‌نظمی سینوسی ضربان قلب.....	۳۷۵..... سینه درد و تنگی نفس.....	۳۴۲..... زیاد کردن شیر.....
۴۱۱..... تپش قلب.....	۳۷۵..... خون‌ریزی سینه.....	۳۴۳..... پُرمایه کردن شیر.....
۴۱۲..... خستگی قلب.....	۳۷۵..... ورم سینه.....	۳۴۳..... زود هضم شدن شیر.....
۴۱۲..... درد قلب.....	۳۷۵..... آسم و حساسیت ریه.....	۳۴۴..... بوگرفتگی شیر.....
۴۱۳..... ورم قلب.....	۳۸۸..... خشکی ریه.....	۳۴۴..... ریزش شیر از پستان.....
۴۱۳..... کم‌خونی قلب.....	۳۸۸..... ترشحات ریه.....	۳۴۴..... اثر دیر شیر دادن.....
۴۱۳..... شریان‌انورت.....	۳۸۸..... خالی کردن آب ریه.....	۳۴۴..... عدم سازگاری شیر مادر به کودک.....

تنگی شریان آئورت..... ۴۱۴	تهوع یا استفراغ..... ۴۳۵	اسهال خونی..... ۴۶۰
تنگی دریچه میترال..... ۴۱۴	نفخ و گاز معده..... ۴۳۶	اسهال و استفراغ..... ۴۶۲
رگ‌های بدن و فشار خون..... ۴۱۴	رطوبات منجمده در معده..... ۴۳۷	لیزی معده..... ۴۶۳
علل بالا رفتن فشار خون و درمان آن..... ۴۱۵	یبوست و سنگینی معده..... ۴۳۸	سنگینی معده..... ۴۶۳
گرفتگی قلب..... ۴۱۸	صدا کردن شکم..... ۴۳۹	ثقل سرد..... ۴۶۳
تنگی نفس در بیماری قلبی..... ۴۱۹	دل به هم خوردگی..... ۴۴۰	تخمیرشدگی غذا در معده..... ۴۶۳
خفقان قلب از حرارت..... ۴۱۹	دل پیچک..... ۴۴۰	گرفتگی سر دیگ معده..... ۴۶۳
روماتیسم قلبی..... ۴۱۹	دل به هم خوردگی کودکان..... ۴۴۰	سیری..... ۴۶۳
سنگوب..... ۴۱۹	ضد عفونی کردن معده..... ۴۴۰	بی اشتها بی..... ۴۶۴
مرگ ناگهانی قلبی..... ۴۲۰	پاک کردن دستگاه گوارش..... ۴۴۰	آشتها..... ۴۶۴
سکته‌ی قلبی یا انفارکتوس..... ۴۲۰	روده‌ی بزرگ..... ۴۴۰	هضم غذا در بدن..... ۴۶۶
اعصاب..... ۴۲۲	سلامت روده‌ها..... ۴۴۱	کم کردن اشتها..... ۴۶۷
تقویت اعصاب..... ۴۲۳	ضد عفونی کردن روده‌ها..... ۴۴۱	گرسنگی کاذب..... ۴۶۷
تحریکات عصبی..... ۴۲۵	پاک کردن روده‌ها..... ۴۴۱	سیر نشدن..... ۴۶۷
ضعف اعصاب یا نوراستی..... ۴۲۵	تقویت روده‌ها..... ۴۴۱	هضم ناقص..... ۴۶۸
سستی اعصاب..... ۴۲۵	پیشگیری از بیماری‌های روده‌ای..... ۴۴۲	سوء هاضمه..... ۴۶۹
سنگینی اعصاب..... ۴۲۵	تنبلی روده‌ها..... ۴۴۲	ریفلاکس معده به مری..... ۴۷۲
خستگی‌های عصبی..... ۴۲۶	نفخ و گاز روده..... ۴۴۲	مشکلات دریچه‌ی بین مری و معده..... ۴۷۳
حمله‌های عصبی..... ۴۲۶	کولیت روده..... ۴۴۲	التهاب مری (ازوفازیت)..... ۴۷۴
درد اعصاب یا نورالژی..... ۴۲۶	گل خوردن..... ۴۴۲	مشکلات مربوط به مدفوع..... ۴۷۶
درد اعصاب صورت..... ۴۲۷	مشکلات مربوط به ناف..... ۴۴۳	یبوست..... ۴۷۶
تشنجات عصبی..... ۴۲۷	انواع انگل..... ۴۴۴	مسهل..... ۴۸۱
دستگاه گوارش..... ۴۲۸	انگل ریز مقعد (ژیاردیا)..... ۴۴۴	قارچ داخل معده..... ۴۸۲
حفظ سلامت دستگاه گوارش..... ۴۲۹	انگل معده..... ۴۴۶	نفخ شکم..... ۴۸۲
تنظیم دستگاه گوارش..... ۴۲۹	کرم معده کودکان..... ۴۴۶	نفخ معده..... ۴۸۳
تقویت دستگاه گوارش..... ۴۲۹	انگل روده‌ی کودکان..... ۴۴۷	ورم معده..... ۴۸۴
تقویت معده..... ۴۲۹	کرم کدو..... ۴۴۷	تشنجات معده..... ۴۸۴
برودت و سردی معده..... ۴۳۰	کرم کندوی اطفال..... ۴۴۸	سوزش معده..... ۴۸۵
حرارت معده..... ۴۳۱	عطش..... ۴۴۸	سوزش معده‌ی اطفال..... ۴۸۵
ضعف معده..... ۴۳۲	اسهال..... ۴۵۰	زخم‌های معده و اثنی عشر..... ۴۸۵
بیماری‌های جهاز هاضمه..... ۴۳۲	انواع اسهال حقیقی..... ۴۵۰	زخم معده..... ۴۸۶
تسکین آروغ..... ۴۳۳	انواع اسهال حاد..... ۴۵۲	عقونت معده..... ۴۸۹
سکسکه..... ۴۳۳	اسهال چرب (استاقوره)..... ۴۵۴	عقونت معده و روده..... ۴۹۰
تحریکات معده..... ۴۳۴	درمان اسهال..... ۴۵۴	خون منجمد در معده..... ۴۹۰
تُخمه..... ۴۳۴	اسهال شدید..... ۴۵۹	خون‌ریزی معده..... ۴۹۰
ترشی معده..... ۴۳۵	اسهال از مسمومیت..... ۴۶۰	خون در مدفوع..... ۴۹۲

۵۹۴.....	دستگاه ادراری.....	۵۵۷.....	غده‌ی فوق کلیه.....	۴۹۲.....	سرطان مری.....
۵۹۵.....	تفاوت دستگاه ادراری در مردان و زنان.....	۵۵۸.....	تومورهای آدرنال (فوق کلیه).....	۴۹۳.....	سرطان کولون.....
۵۹۶.....	ناراحتی‌های ادراری.....	۵۵۹.....	فتوکروموسیتوما.....	۴۹۴.....	سرطان معده.....
۵۹۷.....	اختلالات دستگاه ادراری خانم‌ها.....	۵۵۹.....	بیماری آدیسون.....	۴۹۶.....	درد روده‌ها.....
۵۹۸.....	اختلالات رحم.....	۵۶۰.....	سندرم کوشینگ.....	۴۹۶.....	ماندگی غذا در روده.....
۵۹۹.....	بی‌اختیاری ادرار.....	۵۶۰.....	کار کلیه.....	۴۹۶.....	ورم روده‌ی کوچک.....
۵۹۹.....	شب ادراری.....	۵۶۱.....	نارسایی کلیه.....	۴۹۷.....	ورم روده‌ی اثنی‌عشر.....
۶۰۱.....	سلسله‌البول.....	۵۶۴.....	تنبلی کلیه از عفونت.....	۴۹۸.....	زخم روده‌ها (قرحه‌المعال).....
۶۰۳.....	بی‌اختیاری ادرار.....	۵۶۴.....	درمان بیماری‌های کلیه.....	۴۹۸.....	زخم روده‌ی اثنی‌عشر.....
۶۰۴.....	تقطیرالبول.....	۵۶۶.....	التهاب کلیه.....	۴۹۹.....	فشار معده توأم با درد.....
۶۰۵.....	تنگی پیشاب‌راه.....	۵۶۸.....	التهاب و عفونت ادراری.....	۴۹۹.....	درد معده.....
۶۰۶.....	بند آمدن ادرار.....	۵۶۸.....	سنگ کلیه.....	۵۰۱.....	لوزالمعده و انسولین.....
۶۰۷.....	حبس البول.....	۵۶۹.....	علائم سنگ‌های کلیه.....	۵۰۴.....	پیش‌گیری از دیابت.....
۶۰۸.....	شاش‌بند نوزادان.....	۵۷۰.....	رژیم مایعات برای کلیه‌های سنگ‌ساز.....	۵۰۶.....	مرض قند.....
۶۰۸.....	زیاد کردن ادرار.....	۵۷۴.....	رژیم‌های سنگ کلیه.....	۵۰۶.....	دیابت.....
۶۱۰.....	عفونت‌های دستگاه ادراری.....	۵۷۵.....	کشت کلیه.....	۵۱۲.....	کمی قند خون.....
۶۱۱.....	درمان آلومین و اوره.....	۵۷۵.....	خون‌ریزی کلیه.....	۵۱۶.....	طحال.....
۶۱۱.....	خون از مجرای ادرار.....	۵۷۵.....	خون‌ریزی کلیه.....	۵۱۸.....	کیسه‌ی صفرا.....
۶۱۲.....	سوزاک.....	۵۷۶.....	سل کلیه.....	۵۲۲.....	سنگ کیسه‌ی صفرا.....
۶۱۴.....	سفلیس.....	۵۷۶.....	دیالیز چیست؟.....	۵۲۶.....	درمان سنگ کیسه‌ی صفرا.....
۶۱۵.....	عفونت‌های دستگاه ادرار.....	۵۷۶.....	روش برخورد با افراد دیالیزی.....	۵۲۷.....	زیاد کردن ترشحات کیسه‌ی صفرا.....
۶۱۷.....	التهاب غده‌ی پروستات.....	۵۷۸.....	سرطان کلیه.....	۵۲۷.....	آپاندیس.....
۶۱۸.....	سرطان پروستات.....	۵۷۹.....	درد پهلوی.....	۵۲۷.....	کید.....
۶۲۰.....	چگونگی درمان سرطان پروستات.....	۵۷۹.....	ذات‌الجنث (ورم داخلی).....	۵۳۱.....	حفظ سلامت کید.....
۶۲۱.....	تورم مجرای ادرار.....	۵۷۹.....	تقویت پشت و درد پشت.....	۵۳۲.....	تقویت کید.....
۶۲۱.....	زخم داخل آلت تناسلی.....	۵۸۱.....	ستون مهره‌ها.....	۵۳۲.....	ضعف و نارسایی کید.....
۶۲۲.....	عفونت داخل آلت تناسلی.....	۵۸۲.....	تورم دیسک‌ها.....	۵۳۴.....	امراض کیدی.....
۶۲۲.....	درد آلت تناسلی.....	۵۸۳.....	درد کمر.....	۵۳۵.....	ورم کید.....
۶۲۲.....	عفونت مجرای ادرار.....	۵۸۵.....	درد ستون فقرات.....	۵۳۶.....	یرقان.....
۶۲۳.....	زخم‌های بیضه.....	۵۸۵.....	ورم ستون فقرات.....	۵۳۷.....	یرقان نوزادان.....
۶۲۳.....	ورم بیضه.....	۵۸۶.....	مثانه و بیماری‌های آن.....	۵۴۸.....	سرایت هیاتیت به دیگران.....
۶۲۴.....	ورم بیضه‌ی کودکان.....	۵۸۷.....	تومور یا غده‌ی مثانه.....	۵۴۹.....	درمان کید با گیاهان دارویی.....
۶۲۶.....	باد بیضه.....	۵۸۷.....	علل ایجاد تومورهای مثانه.....	۵۵۴.....	بیماری هیدرونفروز.....
۶۲۶.....	رفع کوچکی بیضه.....	۵۸۷.....	التهاب یا ورم مثانه.....	۵۵۴.....	گلوومرولونفریت.....
۶۲۶.....	فتق، قر، تناس.....	۵۹۰.....	سنگ مثانه.....	۵۵۶.....	سندرم نفروتیک.....
۶۲۷.....	خیارک.....	۵۹۲.....	سرطان مثانه.....	۵۵۶.....	بیماری کلیه‌ی پلی‌کیستیک.....

۶۶۵.....تنظیم کردن قاعدگی	۶۴۳.....کم کردن شهوت مردان	۶۲۷.....درد بیضه
۶۶۵.....عقب افتادگی ماهیانه	۶۴۳.....نموظ بی موقع	۶۲۸.....سرطان بیضه
۶۶۶.....باز کردن قاعدگی	۶۴۴.....نزدیکی از عقب	۶۲۸.....پیش گیری و عوامل خطرزا
۶۶۷.....خونریزی زیاد قاعدگی	۶۴۴.....غدیو	۶۲۸.....بزرگتر کردن بیضه ها
۶۶۸.....درمان زیاد حیض شدن	۶۴۴.....آینه	۶۲۹.....غدد تناسلی مردان
۶۶۸.....رگلهای زود به زود با خون زیاد	۶۴۵.....نشانه های بلوغ جنسی پسران	۶۲۹.....موی پشت زهار
۶۶۸.....رنجورشدگی از قاعدگی	۶۴۵.....نشانه های بلوغ جنسی دختران	۶۳۰.....خارش آلت تناسلی
۶۶۹.....قطع اتفاقی قاعدگی	۶۴۶.....نشانه های بلوغ زودرس و دیررس	۶۳۰.....شقاق آلت تناسلی
۶۶۹.....بسته بودن حیض چندساله	۶۴۶.....دستگاه تناسلی زنان	۶۳۰.....زخم های آلت تناسلی
۶۶۹.....بسته شدگی حیض در اثر سن زیاد	۶۴۸.....تشخیص باردار بودن	۶۳۱.....عفونت مجرای اسپرم
۶۷۰.....افزودن خون قاعدگی	۶۴۸.....تمیز نگه داشتن رحم	۶۳۱.....زگیل های آلت تناسلی
۶۷۰.....یائسگی	۶۴۹.....بیماری دستگاه تناسلی خانم ها	۶۳۱.....کجی آلت تناسلی
۶۷۱.....تغییرات هورمونی	۶۵۰.....تنگ کردن دهانه ی رحم	۶۳۱.....رشد آلت تناسلی
۶۷۱.....علائم و نشانه های یائسگی	۶۵۰.....هورمون ها	۶۳۲.....سستی کمر
۶۷۲.....نامنظم شدن قاعدگی ها	۶۵۰.....تقویت هورمون زنانه	۶۳۳.....تقویت بایه
۶۷۲.....علائم و مشکلات یائسگی	۶۵۰.....فقدان میل جنسی در خانم ها	۶۳۳.....تقویت بایه پیرمردان
۶۷۲.....گرگرفتگی و عرقریزی دوران یائسگی	۶۵۲.....عدم میل جنسی خانم ها و درمان آن	۶۳۴.....تقویت هوس های جنسی
۶۷۳.....بدخواهی هنگام یائسگی	۶۵۳.....تحریک کردن شهوت خانم ها	۶۳۵.....زیاد کردن شهوت مردان
۶۷۳.....مشکلات روحی و روانی هنگام یائسگی	۶۵۳.....کم کردن شهوت خانم ها	۶۳۵.....زود انزالی
۶۷۳.....سردردهای هنگام یائسگی	۶۵۳.....جلو انداختن بلوغ دختران	۶۳۶.....ناتوانی جنسی مردان
۶۷۳.....در عضلات و مفاصل هنگام یائسگی	۶۵۳.....ترشحات رحم	۶۳۷.....عدم توانایی در باروری مردان
۶۷۴.....اختلال در فعالیت جنسی هنگام یائسگی	۶۵۴.....ترشحات سفید زنان	۶۳۷.....ضعیف بودن نطفه
۶۷۴.....مشکلات ادراری هنگام یائسگی	۶۵۴.....شستشوی رحمی که ترشح دارد	۶۳۷.....درمان بی اختیار خارج شدن منی
۶۷۴.....بی اختیاری ادرار در خانم ها	۶۵۴.....جمع شدگی آب در رحم	۶۳۸.....احتلام شبانه
۶۷۴.....تغییرات در پوست و موی خانم ها	۶۵۴.....بوی بد رحم	۶۳۸.....کیست های مجرای اسپرم
۶۷۴.....علائم غیرهورمونی هنگام یائسگی	۶۵۴.....عفونت زنانه	۶۳۸.....خون در منی
۶۷۴.....اضافه شدن وزن خانم ها	۶۵۵.....عوامل مستعدکننده ی عفونت ها	۶۳۸.....افزایش نیروی جنسی
۶۷۵.....نشانه های پیش از یائسگی	۶۵۷.....درد رحم	۶۳۹.....تمیز کردن منی
۶۷۵.....مرحله ی یائسگی	۶۵۸.....سرطان رحم	۶۳۹.....سیلان منی
۶۷۵.....خطرات پس از یائسگی	۶۶۰.....علایم پیش از عادت ماهانه	۶۳۹.....زیاد کردن نطفه
۶۷۶.....اختلالات یائسگی	۶۶۰.....قاعدگی یا عادت ماهیانه	۶۴۱.....زیاد کردن اسپرم
۶۷۶.....ورم رحم	۶۶۲.....علل بی نظمی قاعدگی	۶۴۲.....زیاد کردن سرعت انزال
۶۷۶.....بواسیر رحم	۶۶۳.....دل درد و کمردرد دختران قبل از قاعدگی	۶۴۲.....پیش گیری از عقیم شدن
۶۷۶.....عفونت رحم	۶۶۳.....قاعدگی های دردناک	۶۴۲.....ضعیف کردن تخمدان ها
۶۷۶.....خونریزی رحم	۶۶۴.....قاعدگی های سخت	۶۴۳.....کم کردن میل جنسی مردان
۶۷۷.....خونریزی از آله ی بکارت	۶۶۴.....لکه بینی در فواصل قاعدگی	۶۴۳.....کم کردن نیروی جنسی مردان

۷۱۶..... خارش مقعد.....	۶۹۸..... کم خوابی زن حامله.....	۶۷۷..... فیبروم.....
۷۱۶..... درد مقعد.....	۶۹۸..... خارش پوست زن حامله.....	کیست تخمدان..... ۶۷۷
۷۱۶..... ورم رگ های مقعد.....	۶۹۸..... خارش رحم زن حامله.....	سرطان تخمدان..... ۶۷۷
۷۱۷..... بیرون زدگی مقعد.....	۶۹۹..... ترشحات دوران حاملگی.....	پیش گیری از حاملگی..... ۶۷۸
۷۱۹..... بواسیر.....	۶۹۹..... پیش گیری از زاییدن طفل نارس.....	بهترین راه گرفتن نطفه از مرد..... ۶۷۹
۷۲۱..... بواسیر در افراد چاق و پر خون.....	۶۹۹..... به دنیا آوردن دختر یا پسر به میل خود.....	آزمایش بچه دار نشدن..... ۶۷۹
۷۲۱..... درد بواسیر.....	۷۰۱..... جهت پسر شدن نوزاد.....	زنی که به علتی حامله نمی شود..... ۶۸۰
۷۲۲..... خشک کردن بواسیر.....	۷۰۲..... علامت پسر بودن نوزاد.....	سقط جنین..... ۶۸۱
۷۲۲..... خشک کردن خون بواسیر.....	۷۰۲..... دختر شدن نوزاد.....	انداختن جنین مرده..... ۶۸۲
۷۲۲..... شستشوی بواسیر.....	۷۰۲..... علامت دختر بودن نوزاد.....	جلوگیری از سقط جنین..... ۶۸۲
۷۲۲..... شیاف برای بواسیر.....	۷۰۳..... چگونه نوزاد سالم تری داشته باشیم.....	خوراک زن حامله..... ۶۸۲
۷۲۳..... جا زدن بواسیر.....	۷۰۳..... درد زایمان.....	مضرات برای زن حامله..... ۶۸۳
۷۲۳..... بواسیر توأم با اسهال.....	۷۰۳..... راحت زایمان کردن.....	تخمک گذاری در زن و زمان آن..... ۶۸۳
۷۲۳..... بواسیر بادی.....	۷۰۴..... دستورات وضع حمل.....	عوامل خطر ساز برای حاملگی..... ۶۸۴
۷۲۴..... بواسیر دکمه ای.....	۷۰۴..... کمردرد زن تازه زاده.....	اختلالات ژنتیکی و کروموزومی کودکان..... ۶۸۵
۷۲۵..... از بین بردن تکه های بواسیر.....	۷۰۴..... هم رفتن زانو.....	سندرم داون..... ۶۸۵
۷۲۵..... بیماری هایی که باعث خون ریزی مقعد می شود.....	۷۰۵..... هم رفتن زانو.....	درمان سندرم داون..... ۶۸۷
۷۲۶..... درمان خون ریزی ها.....	۷۰۵..... سلامت جنین.....	سندرم X شکننده..... ۶۸۷
۷۲۷..... بواسیر خونی.....	۷۰۵..... رشد نوزاد.....	علائم سندرم X شکننده..... ۶۸۷
۷۲۸..... جلوگیری از خون بواسیر.....	۷۰۵..... پرورش نوزاد ضعیف و نارس.....	سندرم کلاین فلتز..... ۶۸۸
۷۲۹..... زردآب بواسیر.....	۷۰۵..... روش شیردهی به طفل.....	علائم سندرم کلاین فلتز..... ۶۸۸
۷۲۹..... بواسیر چرکی از کثیفی خون.....	۷۰۸..... علت کم شیر ی خانم ها.....	سندرم ترنر..... ۶۸۸
۷۳۰..... خون ریزی مقعد.....	۷۰۹..... خوراک اطفال.....	سندرم مارفان..... ۶۹۰
۷۳۱..... کندرم (رکتوم).....	۷۰۹..... تغییر رنگ مو و چشم نوزاد.....	سیستیک فیبروز ویس..... ۶۹۰
۷۳۱..... زخم مقعد.....	۷۱۰..... گریه های مشکوک اطفال.....	دیستروفی عضلانی..... ۶۹۲
۷۳۲..... شقاق مقعد.....	۷۱۲..... صدای غیر مشخص اطفال.....	نقص ایمنی مادرزادی..... ۶۹۳
۷۳۳..... شقاق مقعد از گرمی و حرارت.....	۷۱۲..... اشاره های اطفال.....	نوروفیبروماتوز..... ۶۹۴
۷۳۳..... زخم مقعد همراه با خون و عفونت.....	۷۱۳..... هیضه ی اطفال.....	دستورات زمان بارداری..... ۶۹۵
۷۳۳..... فیستول - نواسیر.....	۷۱۳..... ناراحتی طفل برای کم شیر ی.....	ویار هنگام حاملگی..... ۶۹۶
۷۳۴..... نرمی استخوان ها.....	۷۱۴..... شاش بند کودک.....	نفخ شکم خانم های باردار..... ۶۹۷
۷۳۴..... نرمی استخوان کودکان.....	۷۱۴..... برفک دهان کودکان.....	ترش کردن خانم های باردار..... ۶۹۷
۷۳۴..... محکم کردن استخوان کودکان.....	۷۱۵..... آبریزش چشم اطفال.....	استفراغ زن حامله..... ۶۹۷
۷۳۴..... محکم کردن استخوان کهنسالان.....	۷۱۵..... باد دماغ شدگی نوزاد.....	یبوست زن حامله..... ۶۹۸
۷۳۵..... پوکی استخوان.....	۷۱۵..... ورم بیضه ی اطفال.....	شکسته شدن ناخن های زن حامله..... ۶۹۸
۷۳۶..... عوامل خطر پوکی استخوان.....	۷۱۵..... زبان باز کردن کودک.....	کمردرد زن حامله..... ۶۹۸
۷۳۷..... شکستگی های استخوان.....	۷۱۶..... بیماری های مقعد.....	پا درد زن حامله..... ۶۹۸

۷۸۶..... ناراحتی های پوستی.....	۷۶۴..... واریس.....	۷۳۷..... درد مچ دست.....
۷۸۷..... بیماری های تاولی.....	۷۶۵..... لخته ی خون در پاها.....	۷۳۸..... سل استخوان.....
۷۸۷..... پمفیگوس.....	۷۶۵..... خواب رفتگی پا هنگام شب.....	۷۳۸..... سرطان استخوان.....
۷۸۸..... درمانیت هرپتی فرم.....	۷۶۵..... لرزش پاها.....	۷۳۸..... سرطان های اولیه ی استخوان.....
۷۸۸..... لیکن پلان.....	۷۶۵..... پیش گیری از سرمازدگی دست و پاها.....	۷۳۹..... سرطان ثانویه استخوانی.....
۷۸۸..... لیکن پلان مچ دست.....	۷۶۵..... خشک شدگی پا از سرما یا خستگی.....	۷۳۹..... تشخیص سرطان استخوان.....
۷۸۸..... ارتیم مولتی فرم.....	۷۶۵..... درد اعضای بدن.....	ستون مهرها ۷۴۱.....
۷۸۹..... پتریازیس روزآ.....	۷۶۶..... بیماری نفرس.....	انحراف ستون مهرها به یک طرف... ۷۴۱
۷۸۹..... سلولیت.....	۷۶۷..... نشانی ها و علایم نفرس.....	ناهنجاری ستون فقرات ۷۴۲.....
۷۹۰..... حلقه ی کرمی.....	۷۷۰..... سوزش کف دست یا پا.....	درد ستون فقرات ۷۴۲.....
۷۹۰..... روزآسه.....	۷۷۱..... طاول پا از کفش زدگی.....	کمردرد ۷۴۳.....
۷۹۰..... ارتیم ندوزوم.....	۷۷۱..... عفونت قارچی پا.....	تقویت عضلات ۷۴۴.....
۷۹۱..... تگ های پوستی.....	۷۷۱..... ورم انگشت.....	پیچیدگی عضلات ۷۴۴.....
۷۹۱..... کراتوز سبوریک.....	۷۷۲..... مشکلات انگشتان و پاها.....	درد عضلات ۷۴۴.....
۷۹۱..... راش های دارویی.....	۷۷۲..... عفونک.....	مشکلات مفصل ها ۷۴۴.....
۷۹۲..... حس لامسه.....	۷۷۲..... جوش های انگشتان.....	علامات روماتیسم مفصل ۷۴۵.....
۷۹۲..... پاک کردن آرایش صورت.....	۷۷۳..... ریشه کردگی انگشت.....	روماتیسم..... ۷۴۹.....
۷۹۲..... پاک کردن جرم صورت.....	۷۷۳..... ورم و گوشه کردگی انگشت.....	دوام و بقای جراحات روماتیسمی..... ۷۵۰.....
۷۹۲..... نرم کردن پوست دست ها.....	ناخن ها ۷۷۳.....	آثار و علایم حملات روماتیسمی..... ۷۵۰.....
۷۹۳..... نرم کردن پوست صورت.....	بیماری های ناخن ۷۷۴.....	حملات مخفی یا حملات نامحسوس روماتیسم ۷۵۱.....
۷۹۴..... سفید کردن پوست دست ها.....	سفید کردن ناخن ۷۷۴.....	ضربه خوردگی عضو..... ۷۵۴.....
۷۹۴..... روشن کردن پوست صورت.....	ناخن های سست و شکننده..... ۷۷۴.....	رگ به رگ شدگی..... ۷۵۵.....
۷۹۵..... زردی پوست صورت.....	تمیز و شفاف کردن ناخن ها..... ۷۷۴.....	درد رفتگی عضو..... ۷۵۶.....
۷۹۵..... تیرگی رنگ پوست.....	رشد ناخن ها..... ۷۷۵.....	شکستگی عضو..... ۷۵۶.....
۷۹۶..... رفع چربی از پوست.....	ناهنجاری های ناخن..... ۷۷۵.....	تصلب شرائین..... ۷۵۷.....
۷۹۶..... زبری پوست.....	کجی ناخن ها..... ۷۷۶.....	پیش گیری از تصلب شرائین..... ۷۵۷.....
۷۹۶..... خشکی پوست.....	چروکیدگی و خشک شدگی ناخن ها..... ۷۷۶.....	سیاتیک..... ۷۵۷.....
۷۹۶..... پوستی که پوسته پوسته می شود.....	ترکیدگی ناخن..... ۷۷۷.....	ساختمان پا ۷۵۹.....
۷۹۶..... پوستی که مانند پولک ماهی می شود.....	فرو رفتگی ناخن در گوشت..... ۷۷۷.....	پا درد..... ۷۵۹.....
۷۹۶..... مشکلات پوستی کودکان (کراذل کاپ).....	قارچ زیر ناخن..... ۷۷۸.....	کوفتگی ساق پا..... ۷۶۰.....
۷۹۶..... راش عفونی.....	ورم عفونی ناخن..... ۷۷۸.....	آرتروز یا آرتريت..... ۷۶۱.....
۷۹۷..... راش پوشک.....	گوشه کردگی ناخن (پارونیشی)..... ۷۷۸.....	ورم زانو..... ۷۶۲.....
۷۹۷..... اگزمای کودکان.....	ساختمان پوست ۷۸۱.....	درد زانو..... ۷۶۳.....
۷۹۸..... درمان اگزمای در کودکان.....	کار پوست و ساختمان آن..... ۷۸۲.....	درد لگن خاصره..... ۷۶۳.....
۷۹۸..... روزنولای شیرخوارگی.....	لایه های اپیدرم یا روپوست..... ۷۸۴.....	درد استخوان وسط پا..... ۷۶۴.....

۸۵۸ جوش داخل موها	۸۳۰ کیست سیاسه	بیماری های دست، پا و دهان ... ۸۰۰
۸۵۹ مولوسکوم کونتازیوم	۸۳۰ زونا	نرم کردن پوست صورت ۸۰۰
۸۶۰ جمره	۸۳۱ لکه های مادرزادی	له شدگی بدن ۸۰۰
۸۶۰ رشگک	۸۳۱ لکه های همانژیوم	نرم کردن کف پاها ۸۰۱
۸۶۱ نارفارسی	۸۳۱ لکه های رنگی پوست	خوشبو کردن بدن ۸۰۱
۸۶۱ دانه های آبدار چرکی	۸۳۲ لکه های ناشی از سرما	برافروختگی پوست صورت ۸۰۱
۸۶۱ آبله مرغان	۸۳۲ پاک کردن خال کوبی ها	زردی انگشتان از سیگار ۸۰۱
۸۶۲ کهیر	۸۳۳ خارش پوست بدن	عرق بدن ۸۰۲
۸۶۳ جرب	۸۳۹ خارش از عرق سوزشگی	جلوگیری از عرق ۸۰۳
۸۶۵ تیخال	۸۳۹ شستشوی محل خارش	عرق آور ۸۰۶
۸۶۵ زرد زخم	۸۳۹ لوپوس اریتماتوی دیسکوئید	بدبویی بدن ۸۰۶
۸۶۷ سرخک	۸۴۰ مرمیقیا	حساسیت دست ها ۸۰۶
۸۶۷ مخملک	۸۴۰ قوبا	بیماری های قارچی پوست ۸۰۷
۸۶۸ کفگیرک	۸۴۰ ورم ملتحمه ی بهاره	پسوریازیس ۸۰۷
۸۶۹ دمل یا کورک	۸۴۰ خیز عصبی عروقی	خون مردگی زیر پوست ۸۰۷
۸۷۱ کورک سر	۸۴۰ یونجه	ورم صورت ۸۱۱
۸۷۳ تاول های پوست	۸۴۰ یونجه	غده های زیر پوستی ۸۱۱
۸۷۳ اکچی موزیس	۸۴۱ اگزما	صاف کردن منافذ پوست ۸۱۱
۸۷۳ جوش پلک	۸۴۵ قارچ های پوستی	چین و چروک پوست ۸۱۱
۸۷۳ درد سوزه یا دمل	۸۴۷ انواع جوش	پیری پوست ۸۱۳
۸۷۴ زکیل (وروکا)	۸۴۷ جوش های ریز سر	پیش گیری از سیاه شدن پوست ۸۱۳
۸۷۶ سودا	۸۴۶ جوش های قرمز پوست	ترک خوردگی پوست ۸۱۴
۸۷۸ سالک	۸۴۷ جوش های سیاه روی پوست	سوزش کف دست یا پا ۸۱۵
۸۷۹ شینگلس	۸۴۷ جوش های خارش دار	خارج کردن اشیای فرو رفته در پوست ۸۱۶
۸۷۹ پلاگر	۸۴۷ جوش هایی که خارش و سوزش دارند	ککومک ۸۱۶
۸۷۹ گال	۸۴۸ جوش هایی که تبدیل به زخم شده اند	پینه و میخچه ۸۱۹
۸۸۱ باد سرخ	۸۴۸ جوش های چرکی	رو باندن گوشت به پوست ۸۲۰
۸۸۱ شیه بادسرخ	۸۴۸ جوش های آکنه	پورپورا ۸۲۰
۸۸۲ سل جلدی یا پوستی	۸۵۱ جوش های سر سفید	لک های قهوه ای صورت ۸۲۱
۸۸۲ حساسیت پوست به آفتاب یا آفتاب زدگی	۸۵۱ جوش های سر سیاه	لک صورت توام با غرور ۸۲۴
۸۸۳ آفتاب زدگی	۸۵۲ جوش های التهابی	لک های قهوه ای (بهق) ۸۲۴
۸۸۴ گرمazedگی	۸۵۴ ندول ها و کیست ها	لک های سیاه بدن ۸۲۵
۸۸۴ علایم گرمazedگی	۸۵۴ آکنه های مختلف	ماه گرفتگی ۸۲۵
۸۸۵ بثورات ناشی از گرما	۸۵۸ جوش غرور پیشرفته و چرکین	لک های آبستنی ۸۲۶
۸۸۵ عرق سوزشگی	۸۵۸ جوش های قرمز صورت کودکان	لک های سرخ رنگ ۸۲۶
۸۸۶ سوختگی پای کودک از اثر ادرار	۸۵۸ جوش غرور خانم ها	لک های سفید ۸۲۶

۹۸۰..... حفظ سلامت بدن.....	۹۴۰..... جلوگیری از خون ریزی.....	۸۸۶..... سوختگی.....
۹۸۰..... حفظ جوانی.....	۹۴۱..... خون ریزی از معده.....	۸۸۷..... عوارض سوختگی.....
۹۸۱..... پیری.....	۹۴۱..... سرطان خون.....	۸۸۸..... تاول.....
۹۸۴..... تجدید نیروی جوانی.....	۹۴۲..... بادبر (بادشکن).....	۸۹۳..... برق گرفتگی ها.....
۹۸۵..... طولانی کردن عمر.....	۹۴۵..... باد سرخ.....	۸۹۴..... بریدگی ها، زخم ها و جراحات.....
۹۸۵..... در مورد تب.....	۹۴۶..... جلوگیری از گزش ها و گزیدگی ها.....	۹۰۱..... سیاه زخم.....
۹۸۶..... درمان انواع تب.....	۹۴۷..... گزیدگی پوست از گیاه گزنه.....	۹۰۲..... کلونید.....
۹۸۹..... تب نوبه یا مالاریا.....	۹۴۷..... گزش نیش حشرات.....	۹۰۳..... قانقاریا.....
۹۹۲..... تب حصه یا تیفوئید.....	۹۴۹..... درمان گزیدگی پشه.....	۹۰۳..... گند تاول.....
۹۹۴..... تب مالت (بروسلوز).....	۹۵۰..... پشه ی مالاریا.....	۹۰۴..... زخم جزام.....
۹۹۶..... تب یونجه.....	۹۵۲..... عقرب زدگی.....	۹۰۴..... در مورد سرطان.....
۹۹۶..... تب بلاك واتر.....	۹۵۳..... کژدم زدگی.....	۹۱۰..... سرطان پوست.....
۹۹۶..... چگونه دچار سرماخوردگی می شویم؟.....	۹۵۳..... رتیل زدگی.....	۹۱۱..... سرطان سلول پایه ای.....
۹۹۸..... گرفتگی بینی و افزایش ترشحات آن.....	۹۵۴..... مار زدگی.....	۹۱۱..... سرطان سلول سنگ فرشی.....
۹۹۸..... درمان سرماخوردگی.....	۹۵۵..... افعی زدگی.....	۹۱۲..... ملانوم بدخیم.....
۹۹۸..... سرما زدگی.....	۹۵۵..... زخم گاز سگ ها.....	۹۱۲..... سارکوم کاپوزی.....
۱۰۰۰..... مننژیت.....	۹۵۵..... غده ی سرطانی.....	۹۱۴..... سرطان رحم.....
۱۰۰۲..... نزله.....	۹۵۶..... التیام زخم.....	۹۱۶..... ایدز.....
۱۰۰۲..... آنفلوآنزای پرندگان.....	۹۵۶..... کیست ها.....	۹۱۷..... راه های مختلف ابتلا به ویروس ایدز.....
۱۰۰۳..... برونشیت.....	۹۵۶..... ورم، دمل، غده، تومور و آبسه.....	۹۱۷..... پیش گیری از ابتلا به ویروس ایدز.....
۱۰۰۷..... انواع مسمومیت.....	۹۵۶..... رفع خستگی.....	۹۱۸..... ایدز از چه راه هایی سرایت نمی کند؟.....
۱۰۰۸..... مسمومیت از غذا.....	۹۶۴..... بی حسی اعضا.....	۹۱۸..... مشکلات خونی.....
۱۰۰۸..... پادزهر سم های بدن.....	۹۶۴..... قولنج.....	۹۱۹..... پیش گیری از فساد خون.....
۱۰۰۹..... ترک مشروبات الکلی.....	۹۶۵..... بی حسی و خواب رفتگی دست و پا.....	۹۲۱..... کم خونی.....
۱۰۱۱..... ترک اعتیاد تریاک.....	۹۶۵..... از بین رفتگی حس لمس.....	۹۲۲..... چربی خون.....
۱۰۱۳..... سیگار.....	۹۶۶..... تقویت حواس پنج گانه.....	۹۲۵..... کاهش دمای بدن.....
۱۰۱۵..... غرق شدگی.....	۹۶۶..... فلج یا استرخاء.....	۹۲۶..... پیش گیری از فشار خون.....
۱۰۱۶..... خفگی.....	۹۷۰..... درمان لاغری و ضعیفی.....	۹۲۷..... فشار خون.....
۱۰۱۷..... بیماری ارتفاع.....	۹۷۱..... تقویت عمومی بدن.....	۹۲۸..... کلسترول خون.....
۱۰۱۸..... بیماری ام اس.....	۹۷۱..... چاق شدن.....	۹۳۰..... هیپرلیپیدمی ارثی.....
۱۰۱۹..... ژن ها.....	۹۷۳..... ضعف عمومی بدن.....	۹۳۳..... تصلب شرایین.....
۱۰۲۵..... ایدز (اچ آی وی).....	۹۷۴..... کاهش دادن چربی اضافی بدن.....	۹۳۴..... هموفیلی.....
۱۰۳۰..... سرطان چیست؟.....	۹۷۵..... بلای چاقی.....	۹۳۷..... تالاسمی.....
۱۰۳۲..... علت شناسی.....	۹۷۷..... درمان چاقی.....	۹۳۸..... چه کسانی دچار تالاسمی می شوند؟.....
۱۰۳۴..... نوشابه ی کومبوچا.....	۹۷۹..... یک رژیم غذایی ساده.....	۹۴۰..... تالاسمی مینور.....
۱۰۳۵..... تهیه ی نوشابه ی کومبوچا.....	۹۸۰..... معیارها و اندازه ها.....	

گفتار مآلف

در مورد علم و بخصوص طبابت قایل شده است، دوران سوم درخشنده‌ترین ادوار طب ایران بوده است. پزشکان بزرگ اسلامی چون شیخ الرئیس بوعلی سینا و محمد ذکریای رازی که شاگردان و پیروان بقراط و جالینوس بوده‌اند، با دقت و تفحص در آثار استادان خود نظرات آنان را ضمن یادگیری مورد نقد و بررسی نیز قرار داده‌اند.

آوردی که در اثر زحمات فراوان آن استادان عزیز نسل به نسل انتقال یافته شده، با پیشرفت علم و تجارب روزافزون نسل‌های بعدی به مرور تکمیل‌تر گردیده‌است. اکنون نوبت به آموختن ما رسیده و ما نیز بر حسب وظیفه‌ی انسانی و شرعی آموخته‌ها را همراه با تجربیات اجتماعی و فردی خویش می‌بایستی به دیگران بیاموزیم. (قبل از اینکه این دانسته‌ها را به همراه خود به زیر خاک مدفون سازیم).

اینک خداوند یکتا با نظر لطف به این بنده‌ی حقیر فرصتی دیگر بخشید تا پس از تألیف کتاب یک درد و صد درمان، کتاب شناخت بیماری‌ها، کتاب اسرار گیاهان دارویی، کتاب‌های دیگری چون مسایل جسمی و جنسی پسران و مردان، مسایل جسمی و جنسی دوشیزگان و زنان، دانستی‌های ازدواج و زناشویی، بارداری و زایمان، راه و رسم زندگی زناشویی، والدین و پرورش کودکان، آنچه زن و

از آن زمان که بشر به بلاغت فکری و شعور باطنی رسیده همواره در فکر سلامتی و فرار از رنجوری و مرض بوده است. و نیز در اندیشه‌ی حفظ سلامت جسم خویش و دستیابی به زیبایی، نشاط و طول عمر بیشتر بوده که بدین جهت محور جستجو و جمع‌آوری گیاهان دارویی و مصرف آن گردیده است. مردم کسانی بوده‌اند که زندگی خود را صرف جمع‌آوری گیاهان دارویی نمودند و به مرور از خواص معجزه‌آسای آنها با اطلاع گشته و کم‌کم برای دیگران نیز تعریف و تجویز می‌کردند.

هرچه زمان بیشتر گذشت انسان در این موارد بیشتر تلاش نمود و با در نظر گرفتن تجارب دیگران به شناخت بیشتر دست یافت. بسا انسان‌های زیادی حتی جان خویش را در این راستا فدا کردند، ادامه آن تلاش‌ها کم‌کم باعث پایه‌گذاری علم طب و توسعه روزافزون آن گردید. (علمی که در تمام ادوار به نوعی با انسان همراه بوده تا درد و رنج را از زندگی وی دور سازد).

تاریخ طب در کشور ما به سه دوره مجزا تقسیم می‌شود: دوران هخامنشی، ساسانیان و دوران پس از اسلام که هر یک ویژگی‌های خاص خود را دارند. اما به علت اهمیت ویژه‌ای که اسلام در پی سرایش نخستین نغمه‌های وحی با واژه‌ی قلم (سمبل دانش و فرزائگی)

مرد باید بداندند و بالاخره با تقدیم این اثر، خود را در صف سربازان اعتلا دهنده‌ی دانش و فرهنگ این مرز و بوم قرار دهم و نتایج حاصل از پنجاه سال تلاش و تحقیق و تجربیات خویش را با خلوص نیت در طبق اخلاص قرار داده و به عنوان کتاب دایرة المعارف گیاه درمانی ایران به هموطنان عزیز تقدیم کنم تا بلکه بتوانم بدین طریق بهره‌وری از دانش پزشکی، امکان شناخت بیماری‌ها، همچنین نحوه‌ی برخورد و نوع درمان را بر همگان آشکار سازم. باشد که این کتاب روزنه‌ای از دانش بی‌نهایت پزشکی را پیش روی شما بگشاید و در کنار آن نیز شما را با دستاوردهای نوین بشری آشنا سازد.

امیدوارم این خدمت ناچیز مورد قبول و تأیید فضلا، دانشمندان و علاقه‌مندان استفاده از گیاهان شفابخش بوده و مفتاحی برای گشایش باب پژوهش و تحقیق در زمینه‌ی یافتن راهی مؤثر در معالجه‌ی صدها بیماری نوظهور و صعب‌العلاج قرن حاضر و آینده باشد. در انتهای گفتار نیز از استادان خویش و تمام کسانی که حاصل کارهای پژوهشی آن‌ها در این نوشتار آمده و افرادی که در تدوین این اثر گران‌بها تلاش و مساعدت نمودند تشکر و سپاسگزاری

می‌نمایم.

از مؤلف خواهی ار نام و نشان

من شریفی هستم اهل اصفهان

آنقدر تحقیق کردم تا شدم

آشنا با هر گیاهی در جهان

کرده‌ام تحصیل اندر علم طب

پیشه‌ام عطار باشد همچنان

شغل عطاری که دارم ادعا

ارث و میراث است از پیشینیان

عمر کردم صرف نشر این کتاب

تا نسازم دانش خود را نهان

هرچه از هر جا که در سر داشتم

کرده‌ام تقدیم بر ایرانیان

هموطن خواهی شفای خود اگر

دسترنج من بیاور در میان

نسخه‌ای از روی آن برداشته

پس مہیایش نما و نوش جان

تا شفا بی‌نیما توکل بر خدا

تا شفا بدهد خدای مهربان

احمد حاجی شریفی (عطار اصفهانی)

تماس با مؤلف: همراه - ۰۹۱۳۱۱۰۴۶۷۷

پیش‌گفتار

کلید هماهنگی بیشتری داشته باشد آن قفل و کلید اختصاصی تر خواهند بود، به طوری که کمتر کلید دیگری این قفل را باز می‌کند.

داروها علاوه بر گیرنده یا گیرنده‌های اختصاصی خود با برخی مولکول‌های دیگر بدن نیز واکنش‌هایی دارند که این واکنش‌ها به عنوان آثار جانبی یا سمی دارو ظاهر می‌شود. در این حالت دارو کلید اختصاصی بدن برخی قفل‌های دیگر را هم باز می‌کند که باعث واکنش‌های مختلف در بدن می‌شود. اثر دارو، بر روی گیرنده‌ی آن ممکن است موقتی و منحصر به زمان جفت شدن دارو و گیرنده باشد و به محض جدا شدن دارو از گیرنده، اثر آن هم منتفی گردد، اما در بعضی از موارد، تا مدتی بعد از جدایی هم، هنوز اثر آن ادامه می‌یابد؛ زیرا مولکول‌های عامل بدون حضور دارو به عمل خود ادامه می‌دهند.

نکته‌ی قابل توجه این‌که سرعت حرکات معده و روده در افراد یکسان نیست و قدرت جذب هرکس متفاوت است. همچنین تعداد گیرنده‌های دارویی در افراد به یک میزان نیست و از همه‌ی این‌ها گذشته هر فرد وضعیت ژنتیکی خاص خود را دارد.

بعضی افراد عیب‌های ژنی دارند که نمی‌توانند یک داروی خاص را متابولیزه کنند؛ در نتیجه گرفتار عوارض نامطلوب آن دارو می‌شوند. تعیین مقدار

لازم است بدانید که میوه‌ها، سبزی‌ها و گیاهان دشت و دمن (به اصطلاح آن علف‌هرزهای کوهساران) همان خوراکی‌های حیات‌بخشی هستند که زندگی طولانی و سرشار از سلامتی را به انسان می‌آورند که در مورد مصرف آن‌ها باید از پزشک، باکارشناس داروهای گیاهی یا از کتاب‌های معتبر مدد گرفت. گیاهان در مورد درمان بیماری‌ها با گیاهان و خوراکی‌های گیاهی لازم است به توضیحات زیر کاملاً توجه فرمایید.

داروهایی که به بافت مورد نظر می‌رسد باید از نظر شکل فضایی، بارهای الکتریکی، اندازه و شکل اتمی و... خصوصیتی داشته باشند که با نوع خاصی از مولکول‌های سلول‌های هدف که کارگزار وظیفه‌ای از وظایف سلولی است، واکنش انجام دهد و در اثر این واکنش‌ها اعمال سلول‌های بافت هدف دستخوش تغییر مفید درمانی گردد. هرگاه چنین برخوردی با مولکول‌های خاص در کار نباشد اثر دارویی هم در کار نخواهد بود.

هر اندازه دارو و مولکول گیرنده هماهنگی بیشتری از نظر شکل، بارهای الکتریکی و غیره داشته باشند واکنش حاصل از آن‌ها انحصاری‌تر و اختصاصی‌تر خواهد بود. در حقیقت گیرنده شبیه قفل و دارو شبیه کلید است. هرچه برجستگی‌ها و فرورفتگی‌های قفل و

فردی (سن، چاقی یا لاغری، سرشت فکری، اخلاقی و شخصیتی، سوابق فردی و خانوادگی، چگونگی سلامتی اندام‌ها) و ارگان‌های درگیر بیمار (تداخل داروها، نحوه‌ی زندگی، نوع تغذیه، محیط زندگی، فعالیت‌های اجتماعی، اعتقادات، مصرف داروها به طور مستمر، حالت‌های خاص هر فرد، سبک زندگی، مقدار مسمومیت دارو و طبع) نیز توجه کنند.

مصرف داروها، باید تابع غلظت آن دارو و دریافت هدف باشد (معیارهای فارماکوکینیک)، به طوری که نه کمی غلظت دارو موجب بی‌اثری و نه زیادی آن موجب مسمومیت گردد. همچنین پزشک و بیمار (در مواقع مصرف دارو) باید بدانند که با یک موجود پُر رمز و راز سر و کار دارند و توجه داشته باشند که هر دارویی چه کارهایی در درون بدن انجام می‌دهد و به ویژگی‌های